

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

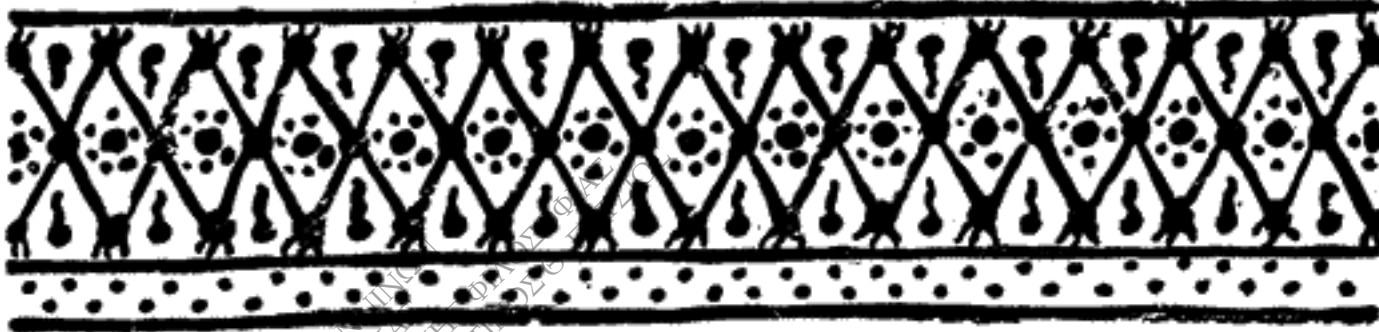
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1940

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^{ΙΑ} Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.ε.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

FRANCIS BACON

ΔΟΚΙΜΙΑ

ΑΝΑΒΟΛΕΣ

Ἡ τόχη εἶναι σάν τὴν ἀγορά, ὅπου πολλές φορές, ἂν μπορεῖτε νὰ μείνετε λίγο, θὰ πέσουν οἱ τιμές· κι' εἶναι συνάμα καμμιά φορά σάν τὴν προσφορά τῆς Σίβυλλας, ποὺ πρῶτα ἐπρόσφερε τὸ ἐμπόρευμα ἀκέραιο, κατόπι ξόδευε λίγο-λίγο κι' ὅμως κρατοῦσε ψηλά τὴν τιμὴ· γιατί ἡ εὐκαιρία (καθὼς λέγει ὁ γνωστός στίχος) γυρίζει τὸ φαλακρὸ κρανίο τῆς, ἀφοῦ πρῶτα εἶχε προσφέρει τίς μποῦκλες τοῦ μετώπου καὶ δὲν τίς εἶχε πιάσει κανένας· ἢ τουλάχιστον, πρῶτα προσφέρει τὴν μπούκαλα ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς γιὰ νὰ πιαστεῖ καὶ κατόπι ἀπὸ τὴν κοιλιά, ποὺ πιάγεται δύσκολα. Ἡ μεγαλύτερη σοφία εἶναι ἀσφαλῶς νὰ κανονίζει κανένας καλὰ στὸν καιρὸ τους τίς ἀρχές καὶ τίς ἀφετηρίες τῶν πραγμάτων. Οἱ κίνδυνοι δὲν εἶναι πιά ἐλαφροί, ἂν εἶχαν φανεῖ ἐλαφροὶ κάποτε· καὶ περισσότερο κίνδυνοι ξεγέλασαν τοὺς ἀνθρώπους, παρὰ τοὺς ἐξανάγκασαν· καὶ μάλιστα θάταν προτιμότερο νὰ συναντήσουμε μερικοὺς κινδύνους προχωρώντας πρὸς αὐτούς, μολονότι δὲν πλησιάζουν καθόλου, παρὰ ν' ἀγρυπνοῦμε ὑπερβολικά, περιμένοντας τὸν ἐρχομὸ τους· γιατί ἂν ἕνας ἀν-

θρώπος ἀγρυπνῆ ὑπερβολικά, εἶναι μοιραῖο ν' ἀποκοιμηθῆ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, εἶναι ἐπίσης ὑπερβολὴ νὰ μᾶς ξεγελοῦν μακρυές σκιές (ὅπως ξεγελάστηκαν μερικοὶ ὅταν τὸ φεγγάρι ἦταν χαμηλά κι' ἔλαμπε στὶς πλάτες τῶν ἐχθρῶν τους) κι' ἔτσι νὰ πυροβολοῦμε πρὶν τῆς ὥρας ἢ νὰ μαθαίνουμε στοὺς κινδύνους ν' ἀρχοῦνται, προσφερόμενοι πρὶν τῆς ὥρας σ' αὐτούς. Πρέπει πάντοτε (καθὼς εἶπαμε) νὰ ζυγίζουμε ἂν ἡ εὐκαιρία εἶναι ὠριμὴ ἢ ὄχι, καὶ γενικά, εἶναι φρόνιμο νὰ ἐμπιστευόμαστε τὴν ἀρχὴ ὄλων τῶν μεγάλων πράξεων στὸν Ἄργο μὲ τὰ ἑκατὸ μάτια του καὶ τὸ τέλος στὸν Βριάρεω μὲ τὰ ἑκατὸ χέρια— πρῶτα νὰ ἐπαγρυπνοῦμε κι' ἔπειτα νὰ σπεύδουμε· γιατί ἡ «Ἄϊδος κυνέη», ποὺ κάνει τὸν πολιτικὸ νὰ πηγαίνει ἀόρατος, εἶναι μυστικότης στὰ σχέδια καὶ ταχύτης στὴν ἐκτέλεση· γιατί ὅταν τὰ πράγματα φτάσουν πιά στὴν ἐκτέλεση, καμμιά μυστικότης δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ μὲ τὴν ταχύτητα— σάν τὴν κίνηση ἑνὸς βλήματος στὸν ἀέρα, ποὺ πετᾷ τόσο γρήγορα, ὥστε ξεπερνᾷ τὸ μάτι.

ΟΜΟΡΦΙΑ

Ἡ ἀρετὴ μοιάζει πολύτιμο πετράδι, ποὺ εἶναι καλλίτερα ὅταν εἶναι βαλμένο ἀπλᾶ· κι' ἀσφαλῶς ἡ ἀρετὴ εἶναι καλλίτερα βαλμένη σ' ἕνα σῶμα εὐχάριστο, χωρὶς ὥστόσο νάχη λεπτὰ χαρακτηριστικὰ καὶ ποὺ παρουσιάζει μᾶλλον ἀξιοπρέπεια παρουσιαστικοῦ παρὰ ὁμορφιά στὴ μορφή. Κι' οὔτε εἶδαμε πάντα οἱ πολὺ ὠραῖοι ἄνθρωποι νάχουν ἐξ ἄλλου καὶ μεγάλη ἀρετὴ· σάν ἡ Πλάση νὰ φρόντιζε μᾶλλον νὰ μὴ σφάλῃ, παρὰ νὰ κοπιάσῃ γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸ τέλειο. Καὶ γι' αὐτό, εἶναι τέλειοι στὸ σῶμα, ἀλλὰ κατώτεροι στὸ πνεῦμα· καὶ μελετοῦν μᾶλλον τὸ φέριμο, παρὰ τὴν ἀρετὴ. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἰσχύει πάντα· γιατί

ὁ Αὐγουστος, ὁ Τίτος Βεσπασιανός, ὁ Φίλιππος ὁ Ὠραῖος τῆς Γαλλίας, ὁ Ἐδουάρδος IV τῆς Ἀγγλίας, ὁ Ἀλκιβιάδης ὁ Ἀθηναῖος, ὁ Ἰσμαήλ ὁ Σοφὸς τῆς Περσίας, ἦσαν ὄλοι εὐγενεῖς καὶ μεγάλα πνεύματα καὶ συνάμα οἱ ὠραιότεροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς τους.

Στὴν ὁμορφιά, τὰ χαρακτηριστικὰ ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὸ χρῶμα, κι' ἡ ταιριασμένη καὶ χαριτωμένη κίνηση, μεγαλύτερη ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ. Ἐκεῖνο εἶναι τὸ καλλίτερο μέρος τῆς ὁμορφιάς, ποὺ μιὰ εἰκόνα δὲ μπορεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ· οὔτε κἀν ἡ πρώτη ὄψη τῆς ζωῆς.

Δὲν ὑπάρχει ἀνώτερη ὁμορφιά ποὺ νὰ

μὴν ἔχη κάποια παραξενιά στὴν ἀναλογία. Δὲ μπορούμε νὰ ποῦμε ἐὰν ὁ Ἄπελλης ἦταν ὁ πιὸ παιγνιδιάρης ἢ ὁ Ἄλμπερτ Ντύρερ· ὁ ἕνας δημιουργοῦσε ἕνα πρόσωπο μὲ γεωμετρικὲς ἀναλογίες, ὁ ἄλλος παίρνοντας τὰ καλλίτερα μέρη διαφόρων προσώπων καὶ κάνοντας ἕνα τέλειο. Τέτοια πλάσματα, μοῦ φαίνεται, δὲν μποροῦν ν' ἀρέσουν σὲ κανένα, παρὰ μονάχα στὸ ζωγράφο ποὺ τὰ δημιούργησε. Ὅχι ὅτι νομίζω ὅτι ἕνας ζωγράφος δὲν μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ ἕνα πρόσωπο καλλίτερο ἀπ' ὅ,τι ὑπῆρξε ποτέ· ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ κάνει μ' ἕνα εἶδος ἐμπνεύσεως (ὅπως ἕνας μουσικὸς ποὺ συνθέτει ἕνα ἐξαίρετο σκοπὸ) κι' ὄχι σύμφωνα μὲ κανόνες. Μπορούμε νὰ ἰδοῦμε πρόσωπα, ποὺ ἂν τὰ ἐξετάσουμε στὶς λεπτομέρειές τους, δὲ θὰ βροῦμε ποτέ

καμμιά καλή· καὶ μολαταῦτα τὸ σύνολο εἶναι εὐχάριστο.

Ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ οὐσία τῆς ὁμορφιάς βρίσκεται στὴν ταιριαγμένη κίνηση, τότε ἀσφαλῶς δὲν εἶναι θαῦμα ὅτι ἡλικιωμένα ἄτομα φαίνονται πολλές φορές πιὸ ἀξιαγάπητα: pulcherrimum autumnum pulcher (τὸ φθινόπωρο τῆς ὁμορφιάς εἶναι ὁμορφο). Γιατί οἱ νέοι εἶναι εὐχάριστοι μόνο ἀπὸ ἐπιείκεια κι' ἐπειδὴ τὰ νειάτα τους θεωροῦνται ὅτι συμπληρώνουν τὴ χάρη. Ἡ ὁμορφιά εἶναι σὰν τὰ καλοκαιρινὰ φρούτα, ποὺ εὐκολὰ σαπίζουν καὶ δὲν κρατοῦν· καὶ τὶς περισσότερες φορές προκαλεῖ ἐκλυτα νειάτα καὶ ἄπρεπα γεράματα· ἂν ὅμως πάλι πέση ὅπου πρέπει, κάνει, χωρὶς ἀμφιβολία, τὶς ἀρετὲς νὰ λάμπουν καὶ τὰ ἐλαττώματα νὰ ἐρυθριοῦν.

ΑΘΕΤΑ

Θὰ πιστεύα μάλλον ὅλους τοὺς θρούλους τῶν Μύθων, καὶ τοῦ Ταλμοῦδ καὶ τοῦ Κορανίου, παρὰ ὅτι τὸ παγκόσμιο αὐτὸ πλαίσιο εἶναι χωρὶς διάνοια· καὶ γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς ποτέ δὲν ἔκανε θαύματα γιὰ ν' ἀντικρούσῃ τὴν ἀθεΐα, γιατί τὰ κοινὰ ἔργα του τὴν ἀντικρούουν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι λίγη φιλοσοφία κάνει τὴ διάνοια τοῦ Ἀνθρώπου νὰ κλίνη στὴν ἀθεΐα, ἀλλὰ τὸ φιλοσοφικὸ βάθος ξαναφέρει τὶς διάνοιες τῶν ἀνθρώπων στὴ θρησκεία· γιατί ὅταν ἡ διάνοια τοῦ Ἀνθρώπου ἐξετάζει τὶς δευτερές αιτίες σκόρπιες, μπορεῖ καμμιά φορά νὰ σταθῇ σ' αὐτές καὶ νὰ μὴ προχωρήσῃ· ὅταν, ὅμως, ἀτενίσῃ τὸ ἀλυσόδεμά τους καὶ τὴν ἀλληλουχία τους καὶ τὶς συνδυάζει, τότε κατ' ἀνάγκην προσφεύγει στὴ θεία Πρόνοια καὶ στὴ Θεότητα. Κι' ὄχι μονάχα τοῦτο· ἀλλὰ κ' ἐκείνη ἀκόμα ἢ σχολή, ποὺ τὴν κατηγοροῦν γιὰ ἀθεΐα, ἀποδεικνύει καλλίτερα τὴ θρησκεία· εἶναι ἡ σχολὴ τοῦ Λευκίππου καὶ τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Ἐπικούρου — γιατί εἶναι χίλιες φορές πιὸ πιστευτὸ ὅτι τέσσερα μεταβλητὰ στοιχεῖα καὶ μιὰ ἀναλλοίωτη πέμπτη οὐσία, ποὺ βρίσκονται αἰώνια στὴ θέση τους, δὲν χρειάζονται Θεό, παρὰ ὅτι μιὰ στρατιά ἀπὸ ἀπειροελάχιστα μόρια ἢ κομματάκια σκόρπια θὰ μπορούσαν νάχουν παραγάγει αὐτὴ τὴν τάξη καὶ ὁμορφιά, χωρὶς ἕνα θεῖο συντονιστή.

Ἡ Γραφή λέει: «Εἶπεν ὁ ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι Θεός»· δὲ λέει: «Ἐσκέφθη ὁ ἄφρων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ»· ἔτσι ποὺ μάλλον τὸ ἐπαναλαμβάνει στὸν ἑαυτό του σὰν κάτι ποὺ εὐχεται, παρὰ σὰν κάτι ποὺ νὰ μπορῇ νὰ τὸ πιστέψῃ βαθιά ἢ ποὺ νὰναί γι' αὐτὸ πεπεισμένος· γιατί κανένας δὲν ἀρνεῖται ὅτι ὑπάρχει Θεός, παρὰ μονάχα ἐκεῖνος ποὺ ἔχει συμφέρο νὰ μὴν ὑπάρχῃ. Ἡ καλλίτερη ἀπόδειξη ὅτι ἡ ἀθεΐα εἶναι μάλλον στὰ χεῖλη,

παρὰ στὴν καρδιά τοῦ Ἀνθρώπου, εἶναι ὅτι οἱ ἄθεοι δὲν παύουν νὰ λένε τὴ γνώμη τους, σὰ νὰ λιγοψυχοῦν στὸ βάθος τοῦ εἶναι τους καὶ νὰ ζητοῦν μ' εὐχαρίστηση νὰ ἐνισχυθοῦν ἀπὸ τὴ συγκατάθεση τῶν ἄλλων· κι' ὄχι μονάχα αὐτὰ, ἀλλὰ θὰ ἰδῆτε ἀθέους ν' ἀγωνίζονται ν' ἀποκτήσουν μαθητές, ὅπως γίνεται σ' ἄλλες αἰρέσεις· καὶ, τὸ σπουδαιότερο, θὰ βρῆτε ἀθέους, ποὺ ὑποφέρουν γιὰ τὴν ἀθεΐα καὶ δὲν ἀνακαλοῦν: ἂν ὅμως πραγματικὰ φρονοῦν ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, γιατί νὰ βασανίζονται;

Κατηγοροῦν τὸν Ἐπίκουρο ὅτι ὑποκρίθηκε, γιὰ νὰ σώσῃ τὴν ὑπόληψή του, βεβαιώνοντας ὅτι ὑπῆρχαν Μάκαρες, ποὺ ὁμως φρόντιζαν ἀποκλειστικὰ γιὰ τὶς ἀπολαύσεις τους, χωρὶς νὰ σκοτίζονται γιὰ τὸ πῶς κυβερνᾶται τὸ Σύμπαν· αὐτὸ ἦταν, ἔλεγον, μιὰ ὑπεκφυγή, γιατί κατὰ βάθος δὲν πίστευε στὴν ὑπαρξὴ Θεοῦ. Ὅσοι ὅμως τὸν κατηγοροῦν ἔτσι, ἀσφαλῶς τὸν προδίδουν, γιατί τὰ λόγια του εἶναι εὐγενικά καὶ θεία: «Ἀσέβεια δὲν εἶναι ν' ἀρνούμεθα τοὺς θεοὺς τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ν' ἀποδίνουμε στοὺς θεοὺς τὶς γνώμες τῶν κοινῶν ἀνθρώπων». Ὁ Πλάτων δὲν θὰ μπορούσε νὰ πῆ τίποτε περισσότερο. Καὶ μολονότι εἶχε τὴν ἐμπιστοσύνη ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐξουσία τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶχε τὴ δύναμη ν' ἀρνηθῇ τὴ φύση του.

Οἱ ἐρυθρόδερμοι ἔχουν ὄνόματα γιὰ τοὺς ἰδιαιτέρους θεοὺς τους, μολονότι δὲν ἔχουν ὄνομα γιὰ τὸ Θεό: ὅπως ἂν οἱ ἀρχαῖοι εἶχαν τὰ ὄνόματα Δίας, Ἀπόλλων, Ἄρης κλπ., χωρὶς νάχουν τὸ ὄνομα Θεός· κι' αὐτὸ δείχνει ὅτι κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ βάρβαροι λαοὶ ἔχουν τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ, μολονότι ὄχι σ' ὅλο τὸ πλάτος καὶ σ' ὅλη τὴν ἔκτασή της. Ἔτσι κι' οἱ ἴδιοι οἱ ἄγριοι παίρνουν μέρος ἐναντίον τῶν ἀθέων μαζί μὲ τοὺς πιὸ ἱκανοὺς φιλοσόφους.

Οἱ θεωρητικοὶ ἄθεοι εἶναι σπάνιοι· ἕνας

Διαγόρας, Ένας Βίων, Ένας Λουκιανός, Ίσως και μερικοί άλλοι κι' όμως φαίνονται νά- ναι περισσότεροι απ' όσους είναι· γιατί όλοι όσους χτυπούν μια καθιερωμένη θρησκεία ή δεισιδαιμονία, καταγγέλλονται ως άθεοι από την αντίθετη μερίδα. Οι μεγάλοι ά- θεοι, όμως, είναι ύποκριτές, που διαρκώς χειρίζονται Ιερά πράγματα, αλλά χωρίς αίσθημα· κι' έτσι στο τέλος πάντα κáιονται απ' αυτά.

Οι αιτίες της άθεϊας είναι: τὰ σχίσμα- τα, αν είναι πολλά· γιατί ένα σημαντικό σχίσμα προσθέτει ζήλο και στις δυο μερί- δες, αλλά πολλά σχίσματα φέρνουν την άθεϊα. Άλλη αιτία είναι τὰ σκάνδαλα τών παπάδων, όταν φτάνουν στο σημείο, που περιγράφει ο Άγιος Βερνάρδος: «Non est jam dicere, ut populus, sic sacerdos: quia nec sic populus, ut sacerdos» (δέν μπορούμε πιά νά ποθμε ότι ο λαός είναι άξιος του Ιερέα, αφού ο Ιερέας δέν είναι πια άξιος του λαού του). Τρίτη αιτία είναι ή συνήθεια νά κοροϊδεύουμε μ' άσέβεια τὰ δαία και τὰ Ιερά· έτσι σιγά σιγά σβήνει ο σεβασμός στη θρησκεία. Και τέλος, οι φω- τισμένες εποχές, πρό πάντων όταν συνο- δεύονται από ειρήνη και εϋημερία· γιατί οι άνωμαλίες κι' οι έναντιότητες λυγίζουν περισσότερο τὸ μυαλό του ανθρώπου στη θρησκεία.

Όσοι άρνοϋνται τὸ Θεό, καταστρέφουν την εϋγένεια του ανθρώπου· γιατί άσφα- λώς ο άνθρωπος συγγενεύει με τὰ κτήνη με τὸ σῶμα του· κι' αν δέν συγγενεύει με τὸ Θεό με τὸ πνεϋμα του, είναι ένα τα- πεινὸ και πρόστυχο πλάσμα. Ἡ άθεϊα κα-

ταστρέφει ὁμοια τὴ μεγαλοψυχία και τὴν άνόψωση τῆς ανθρώπινης φύσης· πάρτε, πράγματι, παράδειγμα τὸ σκύλο και ση- μειώστε πόση γενναιοψυχία και πόσο θάρ- ρος θά δείξει όταν καταλάβη ότι ύποστη- ρίζεται από ένα άνθρωπο, που γι' αυτόν είναι στη θέση του Θεοϋ ή μιας *Melior Natura*· και τὸ θάρρος αυτό είναι φανερά τέτοιο, που ο σκύλος δέ θά μπορούσε ποτέ νά τὸ φτάση, χωρίς τὴν έμπιστοσύνη αὐτῆ σὲ μιά φύση καλλίτερη από τὴ δικιά του. Έτσι κι' ο άνθρωπος, όταν αναπαύεται και στηρίζεται στη θεία προστασία και εϋ- νοϊα, βρίσκει μιά δύναμη και πίστη, που ή ανθρώπινη φύση μόνη της δέ θά μπορούσε ν' άποκτήση. Γι' αυτό ή άθεϊα, που είναι μισητή από κάθε άποψη, είναι μισητή και σὲ τοϋτο, ότι στερεϊ τὴν ανθρώπινη φύση από τὰ μέσα νά έξαρθῆ άπάνω από τὴν ανθρώπινη άδυναμία.

Κι' οτι συμβαίνει στα άτομα, συμβαίνει και στα έθνη: κανένα κράτος δέν έφτασε ποτέ τὴ Ρώμη σὲ μεγαλείο: κι' άκούστε τί λέγει γιὰ τὸ κράτος αὐτὸ ο Κικέρων: «Όσο κι' αν υπερτιμήσουμε τὸν έαυτὸ μας, δέν ξεπερνοϋμε τὸς Ίσπανοϋς σ' αριθμό, τὸς Γαλάτες σὲ δύναμη, τὸς Καρχηδο- νίους σὲ πονηρία και ικανότητα, τὸς Έλ- ληνες στὴν τέχνη, οϋτε καν τὸς Ίταλοϋς και τὸς Λατίνους στὴν έμφυτη άγάπη τῆς φυλῆς και τῆς γῆς μας· στὴν εϋσέβεια, ὁ- μως, στη θρησκεία, στη μοναδική σοφία, που μᾶς έκανε νά Ιδοϋμε ότι όλα διέπον- ται και κυβερνοϋνται από τὴν έξουσία τών άθανάτων θεῶν, έχουμε ξεπεράσει κάθε φυλή και κάθε έθνος».

Μεταφρ. Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

LOUIS TIERCELIN

ΗΛΙΟΓΕΡΜΑ

Σκοτεινά σύννεφα, γαλανά σύννεφα, σύννεφα ρόδινα,
ποιά ή μακρυνή χώρα όπου φεύγετε, μέσα στο βράδυ,
μόλις αφήνοντας λεπτής ανταύγειας τὸ άπαλό χάδι
στά γκριζά κύματα, στα γλαυκά κύματα, κύματα ρόδινα;...

Μαζῆ σας φεύγουνε τόσο λεπτότατα και τόσο θεϊα,
ταξίδι άπόμακρο πρὸς τὴ σιωπή και τὴν έρημία,
τά γκριζα μου δνειρα, τὰ γλαυκά μου δνειρα, τὰ ρόδινα δνειρα.

Μεταφρ. ΓΙΩΡΓΟΣ Π. ΓΕΡΑΛΗΣ